Q. D. B. V.

DISSERTATIO PHYSICO-MEDICA DE Febrium Natura, Causis, differentiis & Symptomatibus,

Quam

CONSENSU GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ

PRÆSIDE

VIRO NOBILISSIMO, AMPLISSIMO & EXPERIENTISSIMO

DN. CHRISTIANO VATERO

Phil. & Med. Doctore Famigeratissimo,

Præceptore & Patrono suo æternùm colendo,

Publico Eruditorum Examini sistit

ANDREAS JACOBÆER, Pirnens.

IN AUDITORIO MEDICO,

Ad D. XIX. Decembr. A. M. DC. LXXXV.

WITTEBERGÆ,

Literis SCHULTZIANIS.

I. N. J.

PROOEMIUM.

Licet innumeros ferè Scriptores jamdudum materiam hanc, quam inquirendam suscepi, non tantum tractasse, sed ferè exhausisse, me non fugiat, adeo ut nihil ferè aut addendum, aut desiderandum cuiquam videri posset; Nihilosecius cuilibet rem penitius inspicienti, Authorumq́, etiamsi recentissimorum, doctrinas & hypotheses sano judicio conferenti, facilè patebit, hanc certe (si ullam aliam) doctrinam nondum satis excultam & evidenter traditam esse, Authorumq́ hypotheses principia & dogmata non solum dubia maximè & lubrica, sed etiam sibi invicem contraria esse; ut vel in hoc verum ab Helmontio *dictum arbitremur, Medicinam ab Hippocratis usque temporibus nihil plane crevisse, sed stetisse, imo magis dubiam redditam fuisse. Et tamen hac præcipuè doctrina nos instructos maximè, certos & confirmatos oportebat esse, non solum quod in universum omnibus ferè morbis complicentur febres, sed quod hæ præ omnibus aliis morbis in hisce præcipuè tractibus frequentes sint, adeo, ut hic VVittebergæ & Medicos & ægros non nisi cum febribus maximè conflictari videam. Exposui igitur, L. B. sequentes Aphorismos, quos quantum fieri potuit, breviter & succinctè concepi, Tuo judicio, non ut alios, sed me ipsum eo ipso erudiam, & sicubi erravero, me imposterum corrigere & melioribus judiciis cedere discam. Sicuti enim aliorum erroribus ad modum succensere vel insultare inhumanum, ita nec meis pertinaciter inhærere consultum judicabo.*

CAP. I.

De Febribus in genere.

§. I.

QVandoqvidem instituimus investigare febrium naturam, usitata methodo procedere possemus à nominis evolutione; nisi eadem jam tum ab aliis & fere omnibus Authoribus, etiam ad nauseam usqve tradita esse constaret, ad qvos Lectorem etiam remittimus. Potius igitur essentiæ febrium indagandæ operam dabimus.

Febrium Natura in qvo consistat?

§. 2. In Limine autem notavimus, adhunc usq; diem febrium doctrinam magis dubiam redditam fuisse, id qvod vel ex solâ Essentiæ febrium explicatione patebit. Recentiores enim & Recentissimi non consentiunt, qvid mirum de Veteribus? Inter Recentiores maxime *Sylvii*, cui alias tota Europa ob dogmata saluberrima ab aliis neglecta, devincta est, Sententia in valuit, qvâ febrem non per intemperiem calidam juxta Veteres, sed potius pulsum præternaturalem & freqventem definire amant. Et hæc tamen non paucis, nec immerito displicet, siqvidem pulsus auctus, freqvens vel celer non exhaurit essentiam febris, qvam vi denominationis suæ involvit, aut non esset appellanda febris, à februo vel ferveo derivatâ voce. Datur etiam extra febres pulsꝰ auctus eg. ab animi pathematibus, grumis sangvinis, vermibus aliisq; in corde contentis; Pulsus auctus non est potissimum, præcipuum vel manifestissimum, de qvo conqværuntur ægri, qvod sibi maximè curari postulant, & à qvo alias rationem denominandi & omnes affectus definiendi petimus; Non esset febris amplius ad morborum intemperiei, sed symptomatum classem referenda & qvæ sunt alia momenta, qvæ omnia hic recensere nihil attinet.

An in Pulsu aucto?

An in circulatione sangvinis aucta?

§. 3. Multò minus circulatio sangvinis aucta, qvam alii eligere malunt, essentiam febrium exprimere videtur. Licet enim vel maximè concedatur, febres omnes comitari pulsum freqventem, inde tamen sangvinis circulatio aucta non est necessaria aut

ria aut

ria, aut perpetua. Poteſt enim pulſus auctus conſiſtere cum ſangvine craſſo, viſcido, aut plane effuſo. Pulſus certe in principio paroxiſmorum febrilium, ubi æger vehementisſimum frigus percipit, æqve ac in progreſſu velox eſt, neqve tamen tunc ſangvinem jam in motu vehementi circulatorio eſſe, qvin potius ſtagnare qvaſi & in ſe fermenteſcere crediderim. Et licet eſſet perpetua, tamen adhuc inter ſymptomata concomitantia ſpectaret, qvæ esſentiam ſui morbi ſeqvuntur, non verò ſolitarie exhauriunt.

§. 4. Dixerim igitur potius cum *Williſio* formalem rationem febrium in fermentatione ſangvinis præternaturali conſiſtere, niſi hæc qvoqve minus manifeſta, in ſangvine potius, qvam in partibus ſolidis conſiſteret, indeq; rationem cauſæ magis, qvam morbi optimo jure haberet. Illi autem qvi in perturbata ſangvinis & ſpirituum miſtura, vel motu febris eſſentiam qværunt, nihil niſi fermentationem inteſtinam inveniunt.

An in fermentatione p. n. Vel perturbatâ ſangvinis & ſpirituum miſtura.

§. 5. Sed qvid obſtat, qvo minus Doctoribus noſtris majoribꝰ & præcipuè Communi Præceptori noſtro *SENNERTO* conſentiamus, qvi febrem ad claſſem morborum intemperiei & qvidem calidæ retulerunt; & definiamus eam, qvod *ſit intemperies totius corporis calida à fermentatione, ſeu motu inteſtino ſangvinis & ſpirituum præternaturali oriunda*; Eò enim ducit nos ipſa nominis ratio; eſtqve calor potisſimum urgens, de qvo ſanè omnes febricitantes conqveruntur. Novi qvidem objectiones *Helmontii* & aliorum, nempe qvod in principio febrium intermittentium & continuarum potius frigus urgeat, qvam calor; qvod febres Malignæ & Caſtrenſes dentur, in qvibus nullus calor deprehenditur; In qvam rem etiam afferunt partim Authoritatem ipſius *Hippocratis* & *Galeni*, uti videre eſt apud *Rolfinc. de Febribus Cap. 13.* partim exempla è *Schenk. obſ. l. 6. Barthol. C. 3. Epiſt. 293. ſeqq. Kerger de ferment. §. 3. p. 229.*

An in intemperie Calida Corporis

§. 6. Verùm una vel altera diſtinctio inter principium & ſtatum febrium, inter calorem internum, vel ſuppreſſum & externum ſeu expanſum, vel manifeſtum, omnem difficultatem tollunt. Mirum non eſt qvod ingruente primum fermentatione in febribus continuis & intermittentibus, præcipuè in ſubjectis phlegmaticis,

maticis, ſcorbuticis & melancholicis, frigus magis percipiatur, ob expanſionem ſpirituum pro nunc præpeditam & interturbatam, unde neceſſariò ſangvis & reliqvi humores, præcipuè acidi, ſpiritu rarefaciente deſtituti, ſegnius cum ſpiritibus moventur, vel plane reſtitant, & in hoc ipſo conſiſtit frigus: Continuante vero fermentatione, non poteſt, qvin partes 🜍reæ lucidæ qvam exiguæ & ſuppreſſæ etiam ſint, tamen excitentur nonnihil & moveantur præter naturam, & eo ipſo tunc ad eſt calor; qvi ſi vel maximè opprimitur á principiis contrariis, humoribus craſſis viſcidis, uti in iſtis, qvas illi forſan Autores viderunt, interim tamen fuit calor inteſtinus, in ipſo ſangvine notabilis, qvi etiam procul dubio ſe vel ſola ſiccitate oris, ſiti, pulſu freqventi, ⊡na turbida, plus minus rubicunda, vel tenui, exſeruit, licet illi adſtantes non deprehenderint vel deprehendere noluerint.

Subjectum principale §. 7. Propterea autem non judicamus, calorem iſtum in corde primario accendi; Ipſum enim cor omnem calorem naturalem, qvem habet, à ſangvinis & ſpirituum motu accipit. Ubicunqve igitur heterogenea & fermentabilia principia operoſa miſcentur Spiritibus, ſive in corde, ſive pulmonibus, ſive veniis axillaribus, ſive hepate, vel alibi, ibi etiam motus inteſtinus ſangvinis oriatur neceſſe eſt. Sangvinis autem maſsâ in motum fermentitium redacta, vel ſaltem ſpiritibus vitalibus in ſangvine tumultuarie motis, ſtatim ad eſt calor univerſi corporis, per qvod circulantur & reliqva ſymptomata febrium eſſentialiter conſeqventia.

Radicale §. 8. Communicatur autem fermentum iſtud modo è primis viis & mediante chylo, qvi per ductum thoracicum ſangvini infunditur; modo ex hepate, liene, utero vel glandulis &c. impuritates acidæ vel alcalinæ, 🜍reæ & ⊖inæ, viſcidæ, crudæ fœculentæ redeunt per circulum in ſangvinem; Modo per inſpirationem & tranſpirationem intrat miaſma fermenti vice fungens, & tunc radicalis ſedes etiam in tam diverſis locis, ventriculo, meſenterio, inteſtinis, hepate, liene, utero, pulmonibus &c. eſt qværenda.

Cauſa proxima §. 9. Ab omnibus enim fomes & diſpoſitio fermentationis ſan-

nis sangvini, aut ad minimum motus spiritibus e irrgularis conciliari potest; posita autem fermentatione sangvinis 🜍rei, vel spirituum motu turbulento, non potest, qvin immediate & infallibiliter seqvatur calor, qvaliscunqve etiam sit. Qvemadmodum enim in se & formaliter omnis Ignis in rapidissimo particularum 🜍rearum & lucidarum motu consistit, ita sensus caloris demum formaliter in corpore sentiente producitur à motu particularum ⊖no-🜍rearum, fibrillas corporis blande vellicantium.

§. 10. Ab horrent qvidem multi fermentationis terminum tanqvam minus proportionatum, eumqve Cerevisiariis & Coqvis relinqvendum esse autumant. Et fateor, nisi qvis saniori judicio fermentationem acceperit, qvàm Cerevisiarii, nimium certè fallit & fallitur, nec à vulgo discerni poterit. Non video, perturbatam sangvinis misturam, vel spirituum, aut Archæi motum irreqvietum in sangvine diversum qvicqvam à fermentatione intestina inferre, qvàm nos concepimus. Utimur terminis technicis à rebus petitis, qvæ qvotidie in Chimia videntur, & qvæ nos in cognitionem plurimorum naturalium phænomenorum ducunt. Ratio certè genuina fermentationis consistit in motu intestino & pugna particularum subtilissimarum (adeoqve non manifestè sensibilium) qvatenus particulæ spirituosæ ⊖næ & 🜍reæ acidæ & alcalinæ, vel mixtæ in liqvore misto solutæ & excitatæ undiqvaq; erumpere vel exhalare conantur, qvibus autem resistunt partes complicatæ crassiores, fixiores pingviores, viscosiores &c. Unde necessariò pugna oritur, qvalis qvalis etiam sit, qvousq; volatiles partes ab ambiente calore adjutæ prædominantur, avolant, & fermentatio cessat. Et hinc etiam est, qvod mixta tantum corpora ⊖nis & 🜍reis partibus volatilibus & fixis gaudentia, eaqve humida vel fluida, nullatenus vero simplicia, vel sicca ad fermentationem apta sint.

§. 11. Ne minimam qvidem ex omnibus reqvisitis vel circumstantiis in sangvine desiderari posse judico; Imò in sangvine exactè sano ⊖nas & 🜍neas partes volatiles & fixas, activas & passivas, spirituosas & minus spirituosas, aqveas & terreas adesse, nemo credo dubitat; Sed nec acidum, nec alcali, tanqvam principia *Causæ proximiores.*

actio-

actionum magis manifestâ, & hodie admodum trita, eidem denegari poterunt; Alcali qvidem rursus facile concedunt omnes eò, qvod assumtio ⊖ium volatilium & fixorum qvotidiana mediantibus cibis qvibuscunq; & ⊖ium tàm copiosus proventus ex ⊡a, sangvine, ossibus aliisqve in resolutionibus chimicis id abunde ostendant. Eadem vero documenta etiam probant mihi acidum reale in corpore nostro & præcipuè humoribus. Vescimur enim potissimum ⊖: communi, potui inserint cerevisia vel vinum; nonne autem in his recondita sunt ⊖ia acida, non se in aceta degenerant? Vel si dicas in his acidum non esse formale sed tantum materiale, perinde est, modo intra corpus explicari possit. Et nonne utimur in cibis ipso aceto aliisq; acidis formaliter talibus, qvæ qvidem in alcalia statim abire rursus in corporibꝰ nostris, aut annihilari, vix mihi persvadebit qvisqvā, præcipue, cum è Capite mortuo ⊡æ ipsum ⊖ Culinare, & ex eo –∩– ⊖is acidum paratu non impossibile fit: Ne dicam, qvod Chylificatio, Sangvificatio aliæq; humorum motiones, calculorum & tophorum generationes absq; acido explicare vix possibile sit, de qvo consulatur *Sylvius* in operibus suis.

Causæ remotæ §. 13. Qvodcunqve igitur è contrariis principiis præcipuè activis in sangvine excesserit, ex eo occasio fermentationis indeqve febris nasci potest. Et hinc est qvod tam diversæ causæ febrim producere aptæ sint. Ita modo cruditates ventriculi & primarum viarum, modo obstructiones, vel vulnera viscerum, modo transpiratio impedita, frigus extrinsecum, contagium, ira aliaqve innumera, qvæ hic recensere nihil attinet, febrium causæ existunt.

Differentiæ §. 14. Addamus pauca saltem de Differentiis tam diversarum febrium, qvæ communiter desumuntur à causis, durationibus, complicationibus & symptomatibus. Ratione causarum communissima est distinctio in putridas & non putridas, qvæ tamen Recentioribus minus placet; si vero per putridas potius fermentativas concipimꝰ, nihil absurdi seqvitur. Ita enim jam dudum *SENNERTUS* innuisse videtur, qvi utut statuat & explicet adhuc febres putridas sæpius tamē vocabulo ebullitionis & effervescentiæ

utitur

titur in *Tract. de Febribus* Conf. etiam *Piens. d. Febr. Part I. p. 256.* Et credo etiam Veteres ex ignorantia fermentationis putrefactionem tantisper substituisse, in iis, qvæ nunc, excultis magis & explicatis per Chymiam phœnomenis naturalibus, accuratiꝰ explicantur per fermentationem, cujus demum supremus gradus putrefactio est. Sed hac ratione omnes febres, vi antea dictorum, erunt fermentativæ, exceptâ forsan unica ephemera, qvæ tantum ab externo & superficiali spirituum motu exoriri & hinc uno eodemqve die, vel citius deficere creditur, qvæ tamen febris nomen vix meretur.

§. 15. Sub eadem Classe etiam continetur Differentia febrium Benignarum & Malignarum; Non enim semper humorum copia, vel saburra febres, præcipue continuas infert, sed minimum subinde miasma fermentativum nimis acre, volatile & penetrabile sufficit, qvod ipsis spiritibus promptissime se sociat, fermentationis medio se multiplicat, indeq; gravissima & subitanea symptomata inducit, qvibus etiam Medicus peritissimus vix resistere potest, & tunc dicuntur Febres istæ malignæ, ut distingvantur ab illis, in qvibus fermenta blandius agunt, indeq; minus periculi habent. *Benignæ & Malignæ*

§. 16. Sic etiam febres qvædam in specie à lympha viscida, acida acri in glandulis universi Corporis ab injuriis externis, aeris aliisqve erroribus diœtæ generata, producuntur; Ea enim, qvia alias ordine naturæ in sangvinem continuo circulatur, non solum continuam ejus fermentationem præter naturalem, sed etiam seri decubitus in viscera varia, stagnationes, coagulationes, indeq; anginas, pleuritides, phtises aliaq; simul efficit. Et tunc jure dicuntur febres istæ Catharrales. Habentur qvidem plures aliæ causæ, à qvibus febres denominari qveunt cum aliæ sint biliosæ magis vel pituitosæ, primariæ vel secundariæ, Comitatæ vel symptomaticæ &c. Sed hæ sponte sua patent & ubivis apud Practicos leguntur, *Catharrales*

§. 17. Id notabile est, qvod, licet omnes febres fermentativæ sint, idem tamen exacerbationis & remissionis tempus haud observent; Qvædam enim sunt continuæ vel continentes in specie; Qvædam intermittentes, & rursus vel simplices, vel inter *Continuæ Continentes Intermittentes*

 se mistæ

ſe miſtæ & complicatæ, unde dantur e. g. Tertianæ ſimplices, duplices, triplices. Qvotidianæ, tertianæ, qvartanæ continuæ & plures aliæ; Sed de his mox ſpecialiora dabimus.

Different. Ratione ſymptomatum §. 18. Doctrinæ gratia omninò etiam admitti poteſt differentia Febrium ratione ſymptomatum potiorum, ita ut aliæ dicantur Anginoſæ, Pleuriticæ, ſpasmodicæ, ſudatoriæ &c. prout eas docuit SYLVIUS, licet ab aliis tanqvam ſuperfluæ improbentur.

Cap. II.

De Febribus intermittentibus.

§. 1.

Febres Intermittentes qvid ſint? POtisſimum in ſenſus incurrit, febres alias per vices prorſus remittere & tamen per vices redire, alias verò ſemel productas à principio usqve ad totalem ſui remisſionem perdurare & affligere. Mitiores ſunt & minus periculi habent remittentes, earum ergo natura præ cæteris facilior erit cognitu. Conſiſtit autem ratio earum ſpecifica in eo, qvod per diverſa qvidem, ſed tamen utplurimum certa temporis intervalla recedant & tamen rurſus redeant, aliæ qvidem qvotidie, vel alternis, vel qvarto, qvinto imò octavo die.

Subjectum principale & Radicale §. 2. Requiritur qvidem hic æqve ac in omnibus febribus ſangvineæ maſſæ, tanqvam ſubjecti principalis fermentatio, ſed *Non ſunt glandulæ totius Corporis* principium fermentativum formale exiſtere neqvit in ea, aliàs enim fermentaret continuo, ſed neceſſe eſt, ut in parte aliqva corporis lateat, à qva aliàs ordinariè per certa ejusmodi intervalla cum ſangvine communicatio fieri ſolet. Hinc neqve in glandu- *Nec glandula ſalivales vel Pancreatica* lis vel vaſis lymphaticis radicalis ſedes intermittentium inveniri poterit; illa enim in totum non poſſunt obſtrui, ita ut lymphæ cum M. S. communicatio planè inhiberi posſit. Nec tamen in ſpecie in glandulis ſalivalibus, vel pancreatica; illorum enim humor tantus non eſt, ut totam Maſſam Sangvineam in motum *Nec Hepar, vel Veſica fellea* fermentativum concitare ſufficeret. Nec deniqve verſicula biliaris

liaris sola, vel etiam hepar, illa enim, præcipuè vesicula non tam facile obstruuntur, vel si obstruuntur bilem tantum à sangvine separari impediunt, unde potius continua febris, Icterus, vel alius morbus oriri debet.

§. 3. Omnium igitur maxime probabile videtur, viscera primæ coctionis conjunctim, maxime ventriculum, intestina glandulas & vasa mesaraica pro radicali intermittentium sede habenda esse, à qvibus tamen non excludendum volumus Hepar vel Lienem. Hepar enim bilem & lympham, Lien verò tantum lympham immediate chylo commiscent, & per eadem intervalla sangvini communicant. *Sed primæ viæ conjunctim*

§. 4. Hujus sedis certitudinem colligimus exinde, qvod viscera hæc per vasa plurima præcipue chylifera sangvinea & nervosa cū sangvine communicent, qvando alias per certa intervalla, singulis scilicet 12. vel 14. horis pro diversitate cibationū, roboris viscerum, aliarumqve circumstantiarum chylificationem absolvunt, chylumqve & lympham in sangvinem perfecte corrivant; Qvod in his pleræq; cruditates & viscositates à diætæ erroribus producantur; Qvod glandulæ horum & vasa tenuissima lactea præ cœteris ad obstructiones temporarias sint aptissima; Qvod hic præcipue ob eosdem errores, stagnationes cruditatum, bilis & succi pancreatici, ejusmodi formale febrium fermentum fabricari possit. Interim non nego qvod miasma qvoddam fermentativum hærere etiam possit in Massa Sangvinea, qvod revocet qvasi paroxismos febriles; Uti jam tum SENNERTUS NOSTER docuit l. c. & *Poterius* qvoqve seminarium febrile vocavit; Illud tamen sufficiens per se non erat, ad paroxismum inducendum. *Probatur.*

§. 5. Præterea constat omnes febres intermittentes antecedere iisq; conjungi imbecillitates & constitutiones pravas ventriculi & vicinorum viscerum; Omnes hypochondriacos, scorbuticos & similes obstructionibus primarum viarum laborantes his qvidem febribus præ cæteris obnoxios esse; Potissima & pleraq; symptomata in his febribus præcipue circa ventriculum & abdomen qvotidie observari; Ne recenseamus observata in cadaveribus à febribus istis peremptis obvia; Curas optimè ad ventriculum & pri-

 mas

mas vias dirigit; pro diversitate diætæ statim augeri vel imminui vel mutari febres istas; multos etiam sola pertinaci & constanti inedia se curare posse, & qvæ sunt alia.

Causæ

§. 6. Id ipsum enim confirmat qvoqve causarum series: Si enim certum est, omnes febres à fermentatione præternaturali proximè dependere, idqve fermentum præcipuè in ⊖ibus sylvestribus crudis, minus subactis consistere; istud omnium optime à prima errorum officina communicari potest & debet. Acidæ qvidem prosapiæ fermentum in his potissimum peccare percipimus (1) E causis antecedentibus, qvando à diætæ erroribus, cibis crudis, viscosis, acidis, ♀reis, ⊖sis, aere frigido humido, vita sedentaria, malo hypochondriaco, scorbuto aliisqve communiter producitur. (2) E stagnatione fermenti, qvod non continuo, sed per intervalla turgeat & ad sangvinem ruat. (3) A Symptomatibus eg. Horrore, rigore, dolore gravativo, appetitu sæpius aucto, vel mutabili, somnolentia aliisqve, de qvibus etiam in specie qvædam suo loco dabimus. (4) Ab excretis pituitosis, acidis, crudis sivè à natura, sive per medicamenta promotis. Deniq; (5) A juvantibus, qvando omnium optime alcalia & alcalina saluberrimam opem contra easdem præstare videmus toto die.

§. 7. Interim non nego, præter acidum etiam ⊖inum acre ⊖sum in his peccare posse, imò hoc vel maximè, si non excedere, tamen sæpius cum acido de prævalentia decertare, judico, præcipue si incidat febris in cholericos, scorbuticos, siccos, juvenes &c. id qvod in tertianis præcipue è pauco horrore, sed ingenti æstu, vomitibus biliosis, siti nimio, vigiliis aliisqve sufficienter colligere licet: Utrumqve ergo peccet necesse est, alias enim fermentatio præternaturalis esset imposibilis, unum tamen altero prævalet.

Ratio paroxysmorum

§. 8. Sed præcipua ratio adhuc reddenda restat, qvomodo fermentum istud in primis viis radicaliter productum per tam certa & stata tempora sangvini communicari rursusqve remittere penitus posit. Circa primum qvidem supponendum est, qvod singulis XXIV. horis, licet etiam bis, vel ter de die comedamus, demum succi nutritii distributio perfecta & plenaria in sangvine con-

contingere soleat, unde etiam Naturam intra spatium istud alvum ordinarie exonerare aliasqve excretiones manifestius instituere deprehendimus. Qvamvis qvidem in aliis plus minus, citius vel tardius hæc contingant, pro diversitate scilicet regiminis in diœta, ciborum assumptorum, temperamenti & similium.

§. 9. Sed ita etiam febrium harum orgasmus non semper iisdem & certis intervallis, qvin etiam citius, vel tardius, gravius vel levius recurrit, pro ratione fermenti plus minus copiosi, acidi vel salsi, volatilis vel fixi, nec non prodiversitate assumptorum medicamentorum aliorumqve accidentium, uti jam tum nos docuit *ingeniosissimus Willisius de Febribus*. *Variant proxysmi interdum*

§. 10. Ita ergo persvasi sumus rationem & modum certæ & definitæ turgescentiæ, vel fluxionis fermenti ad sangvinem deberi potissimum chyli & succi nutritii distributioni, qvæ uti in sanis singulis diebus semel & perfecte absolvi solet, ita ob copiam cruditatum sensim collectarum tamdiu impeditur, usq; dum membranulæ vasorum & glandularum partim ob copiam cruditatum, partim ob acredinem & turgescentiam fermenti in capaces, illud tandem cum chylo expellunt & ad sangvinem propellunt: Fieri autem potest, qvod copia pravi chyli & fermenti usq; ad turgescentiam mineræ suæ in aliis suppeditur ex una perfecta digestione & nutritione, qvam intra XXIV. horas circiter fieri diximus, & tunc fit febris qvotidiana; modo ex duabus tantum vel tribus, unde tertiana, vel qvartana oritur. *Qvomodo typum servant.*

§. 11. Sed objicere qvispiam potest, quod observentur etiam febres intermittentes qvintanæ, sextanæ, octanæ &c. uti jam tum observavit *Sennert. d. Febr. l. 2. c. 17. Piens de Febr. Part. 2. p. 99. Schenck. l. 6. obs. Etmüllerus in Prax. p. 269.* Imo observatæ sunt febres menstruæ, in qvibus singulis mensibus tantum paroxysmus rediit; Vel qvod magis mirum, anniversariæ, ubi tantum singulis annis certo qvodam die, præcipue natali afflixit paroxysmus, uti videre licet apud *Schenck l. c.* Eò usq; enim turgescentia fermenti febrilis in primis viis differri posse non videtur. Verum attendendæ sunt circumstantiæ, qvæ paroxysmos istos rarissimos induxerunt; Illa febris menstrua apud Schenckium oriebatur tantum, qvoties

menſtruam alias purgationem patiebatur, & anniverſaria circa diem natalem: Ejusmodi autem temporibus ſolennes mutationes naturales contingere ſolent, qvidni inter iſtas etiam fermentum febrile in primis viis latens aliqvoties excitari poſſet?

Qvomodo mutant §. 12. Jam tum autem monuimus, qvod turgeſcentia fermenti febrilis non ſemper exactis intervallis, qvin ſæpius tardius vel citius recurrat. Nam ſi ægri cibis præcipue crudis, craſſis, acidis viſcoſis aliisq; Diætæ erroribus indulgeat, paroxiſmi communiter poſtponunt, qvia obſtructiones augentur & confirmantur, ut eô difficilius & tardius erumpere qveat fermentum; Si vero ſobrietati ſtudent ægri, nonniſi cibis optimis, facillimæ coctionis, iisqve parce & præcipue medicamentis utuntur, anticipant & eo citius deficiunt, modo corpus præter hanc febrem cachexiæ labem fortiorem non contineat.

Et Transmutantur §. 12. Et hinc etiam non rarum eſt, qvod febres hæ toties inter ſe transmutentur, ita ut è tertiana ſimplici modo duplex, vel triplex, modo qvotidiana, vel qvartana, mod etiam continua ſimplex vel mixta generetur & hæ viciſſim in alias tranſeant; qvoniam cauſæ earum tantum loco natali, qvantitate & gradibus differunt, qvæ tamen inter ſe facile commutantur, erroribus qvibuscunqve obvenientibus.

Ratio remiſſionis paroxyſmorum §. 13. Qvod autem paroxiſmi in his febriles toties & totaliter remittant, id exinde eſt, qvod fermentum febrile in ſangvine non ſit eſſentiale, ſed mutuatitium ſaltem. Illud autem poſtqvam aliqvamdiu cum heterogeneis partibus in ſangvine per ſe non adeo impuro conflictatum eſt, tandem à ſpiritibus ſuperatur, reſolvitur & rejicitur cum ſudore, ▣na vel aliis recrementis, utut labes aliqva ob ſpirituum perditionem & ⊖ium fluorem à pugna relinqvatur

Ratio reditus paroxyſmorum §. 14. Tamen redeunt de novo iidem paroxiſmi, ita ut tot qvaſi febres particulares generentur, qvot paroxiſmi redeunt. Nimirum fomes febrilis ob naturam ſuam viſcidiam, acidam non facile penitus è minera ſua & ſangvine emigrat, ſed relinqvit ubiqve ſcorias ſui generis cohærentes & reſtitantes: Hæ dum ita latent, partim propter ſtagnationem ipſam, partim propter acceſ-

ſum

sum novorum ⊖ium (febricisantes enim qvicqvid assumunt, ob viscerum constitutionem læsam, in cruditates vertunt) se multiplicant & æqve ac antea novum naturæ negotium facessunt, idem stadium decurrentes, qvod antea ostendimus.

CAP. III.

De Febribus continuis.

§. 1.

AD differentiam intermittentium febrium dicuntur continuæ, qvæ à primo invasionis momento usq; ad integram sui cessationem, sine totali sui remissione, perdurant; Sed in his qvoq; notatur differenria notabilis, qvoniam aliæ sine omni prorsus remissione ad ultimam & integram sui cessarionem urgent, aliæ verò, licet non remittant penitus, ut intermittentes, tamen aut qvovis, aut tertio, aut qvarto die semel, vel pluries exacerbantur rursúsq; aliqvaliter remittunt. Unde illæ dicuntur continentes in specie, hæ vero continuæ tantum. *Febres Continentes Continuæ.*

§. 2. Singulæ autem sive continuæ, sive continentes in specie dependent à motu spirituum & fermentatione sangvinis continua & constanti, secus ac in intermittentibus, ubi tantum per intervalla redibat, ob fomitem febrilem in sangvine non contentum; In his autem iste fomes necessariò in ipso sangvine formaliter, vel ad minimum in Massa lymphatica existere debebat, utpote qvæ continuo cum sangvine in variis locis perfunditur, nunqvam vero in totum sufflaminari potest; alias enim non posset continua pugna & turba in sangvine ac ♌bus concitari. *Causa proxima.*

§. 3. Ea qvidem etiam ac in intermittentibus defectura esset, nisi major labes sangvini & lymphæ cohæreret, eidemqve ab aliis visceribus succendibulum accederet. Etenim credo nullam febrem continuam oriri, vel existere posse, nisi præter sangvinis & lymphæ præternaturalem statum viscus vel pars aliqva, corporis habeat, qvod contribuere qveat. Præ omnibus chylus sub

digestio-

digeſtione in ventriculo plus minus corruptus, in duodeno â bile minus perfectus, ſed variis modis alteratus, ſub liqvoris fermentativi occulto acido-dulcis, aut acido-amaricantis volatilis & nidoroſi formâ ſucceſſive ſangvini inſtillatus eo usq; vices fermentationis & circulationis leges ſubit, donec ulterius aut copioſius congeſta ⊖ia heterogenea, vel qvacunq; occaſione externa excitata, tandem ordinariam ſangvinis fermentationem & ſpiritualſcentiam turbant indeq; febrilis fermentationis occaſionem præbent, qva mediante natura iſta heterogenea, ſangvini ſuffuſa, excludere conatur eventu modo felici, modo infelici.

Remota §. 4. Ita tale fermentum ſæpius ex obſtructo hepate vel liene ob ſcorias præcipuè bilioſas minus ſecretas infertur ſangvini. Tale communicat non raro etiam ulcus qvoddam internum e. g. phtiſis pulmonalis, modo inflammatio viſceris pulmonum in pleuritide l. peripnevmonia, modo ſcabies retropulſa, modo lympha acida vel in ſangvine, vel in Colatoriis ſuis demum corrupta, modo ſub contagii tegmine irrepit & qvæ ſunt aliæ innumeræ ferè ſcaturigines.

Differentiæ §. 5. Et hinc etiam variant tantopere febres hæ non ſolum ratione cauſarum præmiſſarum, ſed exinde etiam ratione morum ſymptomatum complicationum & durationum. His in ſpecie & freqventisſime, qvamvis non ſolis familiaris eſt malignitas, qvam antea tantum in nimia fermenti operoſitate i. e. volatilitate & acredine, ſpiritibus potisſimum inimica, conſiſtere diximus. Cum enim fomes earum ſ. fermentum communiter ſit naturæ volatilioris & radicaliter in ipſo ſangvine generetur, aut ad minimum eidem immediate aliunde e. g. per inſpirationem vel transſpirationem communicetur, facillime fieri poteſt, ut non ſolum craſis totius maſſæ ſangvineæ, ſed etiam ſpirituum in ſangvine habitantium ſubitò mutetur aut deſtruatur penitus, qvemadmodum lac & ejusmodi alios liqvores heterogeneos acceſſu paucisſimi ⊖is acidi ſtatim immutari videmus: Et tunc malignitas ſubeſſe dicitur à Practicis.

§. 6. Sic qvoqve ſymptomata qvædam hic magis propria obſervantur, nempe variolæ, morbilli, petechiæ, anginæ,

pleu-

ritides, sudores colliqvativi, convulsiones &c. Talia enim præcipuè exanthemata reqvirunt fermentum volatilius acido - acre & in sangvinis potissimum sero restitans: Hoc si cum alcalinis & △eis sangvinis partibus concurrit, non potest, qvin tumultus & fermentationes graviores excitet, unde vel per glandulas cutis erumpit, eas plus minus corrodit, inflammat & sic ulcuscula vel ad minimum maculas rubicundas inducit: Vel si in visceribus, ex occasione qvadam data, restitet fermentum e.g. in pulmonibus pleuritidem, in faucibus anginam, in nervosis partibus convulsiones, in aliis alia producit.

Ratio continuitatis & continentiæ.

§. 7. De cætero notavimus ex his febribus qvasdam ab initio ad integram sui cessationem sine omni remissione continuare; alias verò per vices nonnihil remittere; idq; exinde fieri judicamus, qvod in illis fermentum æqualiter per universam Massam sangvineam expansum sit, indeqve in æqvali tenore agat usqve ad integram sui, vel spirituum, vel subactionem aut destructionem. In his autem præter habituale, licet segnius fermentum sangvinis, aliud aliunde accedat necesse est, qvod oleum qvasi igni addere, & intemperiem augere possit. Et dubium non est, qvemadmodum in intermittentibus è primis viis aliisq; visceribus fomitem communicari diximus, ita in his qvoq; sive è ventriculo vel intestinis, sive hepate, liene, utero, pulmonibus aliisq; heterogenei qvid accedere, qvod fomitis vice fungi qveat; Id qvod maxime notabile est in febribus complicatis qvotidianis, tertianis, continuis, de qvibus mox in specie qvædam afferemus.

Ratio & diversitas durationis

§. 8. Ex illarum causarum diversitate demum tam diversa durationis tempora facillime judicare licet. Ingens certè differentia est, alias vix tertium, vel qvartum, alias tantum septimum, vel nonum, alias etiam decimum qvartum, vigesimum, imò qvadragesimum diem transcendere, qvæ tamen omnes continuæ sunt & dicuntur; qvod certè non aliunde, qvam à fermenti febrilis vigore, volatilitate, qvantitate plus minus aucta; Dispositive etiam à subjectorum temperamentis & viribus adeo diversis derivare licet.

Ratio Crisium in his febribus §. 9. Qvod vero terminos febrium harum speciales attinet, patet illos non nisi supposita certâ specie febris judicari posse. Imo nec in certis speciebus terminus semper est æqvalis ob temperamentorum, graduum, symptomatum aliarumq; circumstantiarum disparitatem. His qvidem continuis febribus, qvamvis non omnibus, peculiare est, qvod citatiore cursu, ac intermittentes, pergant, donec Natura aut proprio conatu, aut medicamentis adjutâ fermentum peregrinum superare & è sangvine solùm, vel plane è corpore eliminare qveat per sudores urinam, sputum, abscessus, aliasq; rationes. In principio enim febrium solutio fieri non poterat, neq; commodè in augmento, qvoniam causa morbifica licet impetuosa, tunc tamen sangvini & humoribus reliqvis adhuc intimius cohæret. Sed in statu i. e. supremo fermentationis gradu, ubi fermentum ubivis vinculis qvasi suis solutum, in sangvinem & Spiritus, hi vero in fermentum pro virili agunt, unde necessario mutatio ad salutem, vel deficiente Natura ad mortem fieri debet: Sive ille status, vel supremus gradus incidat circa diem septimum, undecimum, decimum qvartum, vigesimum primum vel vigesimum septimum. Circa hæc enim tempora faciunt aliqvid & disponunt qvodammodo u-universalium causarum, præcipuè Lunæ & per conseqvens aeris mutationes. Ultra istum terminum ultimum verò fermentationem continuam & adeo hostilem prout in febribus continuis exqvisitis supponitur, durare posse vix possibile est, nisi superato fermenti vsgore, sed sangvinis simul crasi destructa, lenta saltem & hectica intemperies in toto corpore relinqvatur, vel renovato fermenti impetu ad recidivam redeant.

Terminus febrium Lentarum §. 10. Nam habentur etiam præcipuè in nostris regionibus febres Continuæ lentæ e. g. hecticæ, catharrales, qvotidianæ continuæ & similes, qvæ utplurimum ex aliis morbis viscerumqve vitiis fieri solent, qvando nempe ex his sensim & vix sensibiliter labes acidi morbosi sangvini affricatur, sangvis etiam sensim tantũ degenerat à naturali spirituositate, raritate, dulcedine & unde loco naturalium digestionum fiunt qvodammodo præternaturales plus minus sensibiles præcipuè à cibis sumptis; Qvoniam igitur

in his

in his omnibus recessus à statu naturali est successivus, causa morbi adhuc suppressa, subjugata indeqve symptomata mitiora, terminos etiam solutionum longiores esse oportebat. Sed de his in specialibus accuratius agere licet.

Cap. IV.

De Febribus Complicatis vel mixtis.

§. 1.

FEbres tàm intermittentes, quam continuæ hactenus explicatæ miscentur & complicantur sæpius non solum cum aliis morbis, sed in specie, inter se ipsas quoque, ob causarum, subjectorum aliorumque analogiam, quæ intercedit omnibus; Ita modo intermittens cum intermittente alia, vel intermittens cum continua, modo continua cum intermittente, vel continua cum continua conjunctim invadunt, & seorsim vel conjunctim remittunt; Præcipue verô hactenus à Practicis observatæ sunt qvotidiana duplex & triplex, & quotidiana continua, item tertiana & quartana duplex, triplex & continua, & quæ rarius observantur Quintanæ duplices & continuæ. *Complicationes Febrium variæ.*

§. 2. Rara admodum est febris quotidiana duplex, & multo magis triplex, dignoscitur tamen ex eo, quod singulis dieb9 duo vel tres proximi, sibi invicem in proportione respondentes, ingruant & remittant rursus; Eamque tunc demum contingere arbitror, quando fermentum quidem itidem in primis viis hæret, æque ac in quotidiana simplici, ita tamen ut duplex, vel triplex fons atque minera seorsim obstructa certis ejusmodi intervallis fomitem & fermentum novum suppeditet; Absurdum enim non est, imo maxime probabile; in uno eodemque subjecto aliam obstructionem esse in glandulis intestinorum & mesenterii, aliam in pancreate in specie, aliam in hepate, liene, vel alio viscere, quarum certe quælibet certis intervallis alia quidem mane, alia à meridie, alia de nocte, turgescere potest. *Qvotidiana duplex & triplex* *Causa*

§. 3 Ita in quotidiana continua, ubi præter continuum paroxysmum etiam quotidie nova exacerbatio & remissio eodem tempo- *Qvotidiana continua*

Ejus Causa tempore & modo accidit, aliunde non est, quam à continua fermentatione sangvinis, cui tamen quotidie è primis viis stato tempore accedit novum fermentum, ex iisdem causis collectum & motum, quas de quotidiana simplici notavimus.

Tertiana duplex & triplex §. 4. Sed longe frequentior, præcipuè inter nostrates, est tertiana duplex, rarior triplex, ubi eodem die bini, aut alternis diebus singuli, aut uno die unus, altero bini revertuntur paroxysmi & remittunt rursus, qui, ut à quotidianæ paroxysmis distingvantur, accurate attendenda sunt invasionis tempus, duratio & afflictio. Nam quoties horum omnium ratione primus paroxysmus respondet tertio, & hic quinto, secundus vero quarto, hic sexto & sic porro, de tertiana duplici dubitandum non est; *Causa* Causa enim hic eadem quæ in tertiana simplici, saltem quod rursus in diversis visceribus lateat, indeque quodlibet fermentum seorsim turgeat.

Tertiana Continua §. 5. Non minus frequens est tertiana continua à causis febris continuæ & tertianæ intermittentis producta; quæ præter continuam exæstuationem alternis diebus exacerbationem cum vel sine levi horrore habet, ita tamen, ut augmentum & decrementum ejus manifeste deprehendi possit. *Duplex* Illa vero complicatio, quam refert *Panarolus Pentec.2.Obs.33.* de Tertiana continua duplici cum quartana, certe fuit mirabilis, si Authori credimus.

Hæmitritæa §. 6. Huc pertinet in specie Hemitritæa, de qua quidem variant Authorum sententiæ; revera tamen nihil aliud est, quam febris composita è tertiana intermittente & quotidiana continua, uti videri potest apud *Timæum l.8.Cas.21.seqv.* & *Riverium obs.23.de morbis infrequent.* Vel ex intermittente quotidiana cũ tertiana ap. *Regium in Dissert.* Vel ex continua & duplici tertiana ap. *Plater.l.2.obs.312.* Vel ex continua quotidiana & quadruplici tertiana apud *River.C.4.obs.23.* Vel denique ex intermittente præsertim tertiana simplici, vel multiplici, cum febre symptomatica continua ab inflammatione partis cujusdam ex observatione *Celeberrimi* SENNERTI NOSTRI, qui de hoc negotio pluribus egit. *Lib. 2. de febr.Cap.21.*

Qvartana duplex & triplex §. 7. Qvartanam duplicem sæpius à simplici oriri, etiam hic loci observatur, nec impossibilis est triplex, ubi æger uno

tantum

tantum die immunis à febre, binis autem sequentibus novos paritur paroxysmos; Vel in triplici qvotidie novum, ita qvidem, ut primus respondeat qvarto, hic septimo, secundus vero qvinto & hic octavo; Ex iisdem principiis de qvartana simplici allatis &c. saltem in diversis locis latentibus.

Qvartana continua.

§. 8. Sed omnium ferè rarissima est qvartana continua, adeo ut à qvibusdam Practicis Veteranis non fuerit observata, uti videri potest *ap. Joelem in Praxi.* Observarunt tamen eandem alii in specie cum febre continua, lenta, vel hectica conjunctam: Nec eandem ratio disvadet: Qvidni enim febri qvartanæ diuturnæ tandem accedat hectica, vel similis lenta, qvia qvartanarios, licet raro, tamen interdum febribus malignis correptos legimus? Confer. *Piens de febribus, Lindan. super Hartmann.*

Qvintana duplex

§. 9. Qvin imò Qvintanam duplicem observarunt *in Ephemer. Germ. An. 9.* & forsan etiam continua datur, sed qvalescunqve etiam sint; omnes tamen è causis continuarum & intermittentiũ coalescunt, ut propterea in diagnosi, prognosi, vel cura errare non possit, qvi modo de simplicioribus ea probè notaverit. Unicum tantum adhuc notasse sufficiat, qvod omnes tales compositæ primum è simplicioribus oriantur ex erroribus variis in Cura & Diœta commissis, uti qvoad singulas species demonstrare possem9, nisi in generalioribus tantũ subsistere pro nunc placeret.

§. 10. Complicationes cum aliis morbis non attendimus, infiniti enim sunt qvi sociantur febribus: Maxime Scorbutus, uti qvibusvis aliis morbis tanqvam Protheus, ita in specie febrib9 tam continuis, qvam intermittentibus admodum familiaris est, eas exacerbat, symptomatibus auget & in periodis aliisqve non leviter turbat.

§. 11. De mutationibus febrium inter se ipsas jam tum supra dictum: Id saltem è complicationibus hic enarratis observamus, qvod si intermittentes in continuas degenerant, id fiat ob transitũ totius materiæ febrilis è primis viis in Massam sangvineã, qvibuscunqve etiam erroribus commissis: Si vero continua cum intermittente mutatur, redit tantum Massa sangvinis ad pristinum statum naturalem, collecto tamen, l. producto denuo novo fomi-

te in primis viis, idqve rurſus à tot erroribus in ſtatu ſanitatis, multo magis morboſo facillime contingentibus.

Cap. V.

De Symtomatibꝰ Febr. Specialioribꝰ.

§. 1.

OMnium ſymptomatum, qvæ in febribus contingunt, rationem afferre, eſſet integram ferè pathologiam conſcribere; Tot enim & tam multiplicia ea ſunt, ut neſciam, an ullum plane in natura ſymptoma detur, qvod febri cuidam complicari & ab eadem produci neqveat. Pauca igitur & ea magis esſentiale attendere placet, qvæ naturam febriũ, in genere hactenus utcunq; in compendio explicatã, illuſtrare forſan poterunt. Talia autẽ potisſimum ſunt *Horror, Rigor, calor* pn. *pulſus auctus, ſitis, urina turbida* & *rubicunda*, qvæ omnia, ſi non ſemper, tamen ut plurimum febrium omnium inſultus ſeqvuntur, vel comitantur.

Horror & Rigor §. 2. Horror qvidem & Rigor communiter ſociantur intermittentibus, ita, ut non ſolum principium ſed etiam omnes paroxyſmi à rigore qvaſi incipiant; Isqve ſæpius tantus eſt, ut concusſio corporis non multum disſimilis expilepſiæ videatur: Sed contingit etiam etiam in febrium continuarum & mixtarum initiis, unde habetur è continuis in ſpecie phricodes, ſeu horrifica ſpecies & Hæmitritæa, qvibus in toto morbi curſu horrores & rigores ſuperveniunt, qvales etiam in febribus à ſuppurationibus partium internarum obſervantur, uti paulo poſt de frigore patebit. In qvibuscunqve autem ſit, à ſalibus acidis cum volatilibus ⊡oſis concurrentibus & efferveſcentibus qvaſi, derivandus venit; Ab acidis miaſmatibus non ſolum in primis viis, ubi intermittentium paroxyſmus incipit, ſed etiam in univerſo corpore fibrillæ & membranæ nerveæ vellicantur, unde neceſſario, ob archæum vel Spirititus irritatos, eæ ipſæ partes convulſivo impetu contrahuntur & qvatiuntur.

Phricodes

Frigus §. 3. Iſte horror qvidem frigus non eſt, interim tamen eidem ut plurimum conjungitur frigus actuale & poſitivum, non ſolum ob interturbatum influxum calidi nativi vel ſpirituum ad exteriora, ſed etiam ob realem particularum 🜍rearum ab acido exu-

exuperante ligationem, unde modò extrema, interdum etiam totum corpus extrinsecus tactu Medici plus minus frigidum deprehenditur, cutis videtur anserina, ob glandulas constrictas, facies pallescit, ungves livescunt &c. Contingit v. æq; in febribus continuis ac intermittentibus, in his tamē frequentius ingruente paroxismo in Continuis vero in principio, ubi acida effluvia cum volatilibus alcalibus adhuc de principatu pugnant; his enim superantibus mox Calor subsequitur. Sed notabile est quod interdum in paroxismis Calor præcedat & frigus sequatur, de quo legi meretur *Primirosius de febrib. l. 2. C. 4.* In quorum scilicet sangvine partes 🜍reæ volatiles admodum exiguæ, vel facile mobiles subitò abeunt vel suffocantur, & superanti acido locum relinqvunt; Imo in quibus sangvis fere orbatus volatili alcalico, paroxysmi ægros solo frigore & horrore cruciant absque omni calore supervenienté; uti observatur in febribus diuturnis tandem declinantibus.

§. 4. Exinde præcipuè factum, quod febribus calorem, tanquam essentiale symptoma denegaverint, quod tamen vindicavimus in principio statim. Id saltem nunc addimus quod motus intestinus in sangvine & spiritus nullatenus sine calore subsistere vel concipi possit, qualiscunque etiam sit. Etenim calor immediate à motu 🜍rearum & 🜔inarum partium dependet, ut posito uno, ponatur alterum necesse sit. Variat tamen rursus, pro diversitate cacochymiarum plus minus salinarum acidarum, vel alcalinarum. In quibusdam febribus præcipue continuis & tertianis interdum æstus plane exquisitus & intensissimus observatur, adeo ut omnis ferè humiditas dulcis absumatur, humores ubivis tenacius cohæreant, labia, lingua, & fauces fissuras & scabitiem contrahant; Tantum quod à sale volatiliori & acriori acido dependeant tales, à quibus omnia 🜔ia alcalisantur quasi, vel empyreuma contrahunt, uti loquitur *Helmont. Tract. pylor. Rect. §. 26.* Tales etiam Causi in specie dicuntur.

Calor p. n.

§. 5. Sed habentur etiam quædam febres ex continuis, in quibus interiora saltē uruntur, exteriora v. simul frigent & algent, Lypyriæ dictæ; Qvæ communiter oriuntur ex inflammatione visceris cujusdā, vel ad minimum eidem complicantur, tunc enim sangvis circa viscus inflammatum stagnans necessario fermentat, æstuat indeque calorem centralem efficit: Eo ipso vero etiam sangvis

Lypyriæ

& ſpiritus ad interiora ruunt; (ubi enim dolor, ibi confluxus humorum) & genus membranoſum nervoſumque ſpiritu vitali deſtitutum alget & friget: Uti videri poteſt ap. *Sennert. l. 2. d. febr. C. 16. Sylv. l. 1. Prax. C. 29. Primiroſ. de febrib. c. 8.*

Epialæ. §. 6. Pertinent huc febres Intermittentes Epialæ, ſive ſimplices ſive mixtæ, in quibus ſimul ab ubique calor & frigus vehementer urgent ab acido in lympha extrinſecus exuperante & intimius in ſangvine nihilo ſecius fermentationem indeque calorem ſuppreſſum quidem concitante, prout quoque deprehendere licet in febribus lentis à catharris viſcidis, ſcorbuticis & acidis oriundis. Ex ejusmodi principiis explicanda venit illa continua febris, in qua lateris ſiniſtri totius æſtus, dextri vero frigus ſentiebatur ab ægro in *Actu Med. Hafnienſ. vol. 2. p. 137.*

Sitis. §. 7. Sitis æque ac calor modo eſt intenſior modo remiſſior & vix ſenſibilis itidem pro diverſitate ⊖ium; quo magis enim abundant ⊖ia lixivioſa urinoſa; eo magis urget ſitis & contra, exuperante acido viſcidæ pituitæ immerſo, eadem deficit; ita tamen ut præſente nihilo ſecius fermentatione ſuppreſſa ſemper ſiccitas oris, lingvæ & faucium, propter lymphæ dulcioris defectum in omnibus febribus adſit: Alia ratio eſt, quando ægri delirant & ſitim, licet præſentem, non præcipiunt, quod inter peſſima febrium ſymptomata jam tum Hippocrates retulit.

Pulſus auctus. §. 8. Propter ejusmodi motum hoſtilē ſpirituum etiam fieri nequit, quod febris absq; pulſu aucto concipi, vel exiſtere poſſit. Spiritus, qui aliàs ordinarie cordis & arteriarum fibras movent, ſunt ipſum proximum & immediatum motionis febrilis ſubjectum; ipſimet ſunt interturbati & irritati; qvomodo fieri poſſet, quod cor & arterias, in quibus excubant, impetuoſius non moverent?

Urinæ rubicundæ & Turbidæ. §. 9. Deniq; ▭næ in febribus quibuscunq; intenſius rubent, & quo intenſior æſtus urget, eò magis flammeum & rutilantem colorem exhibent; Acido nempe fermento fortiori in alcali ſangvinis agente. Unde ſcorbuticorum urinæ ſubinde intenſiſſimè rubent, etiam absq; febrili æſtu, & ▭næ experimentaliter ab inſtillatis ſpiritibus acidis ſtatim intenſius rubeſcunt, minus vero ab alcali aliquo. Declinantibus verò illis ac deferveſcente æſtu aeri expoſitæ citò turbantur ob recedentes ſcorias inter fermentandū inutiles redditas, ſenſimq; ad colorem citrinum redeunt. Novi quod dentur febres malignæ, eoq; pejores; in quibus nulla urinæ mutatio quoad colorem, vel ſubſtantiam obſervari poteſt. Sed in illis magis excedit ⊖ volatile alcalinum; Febres enim non ſolum ex acido, ſed etiam alcalico, naturalem proportionem excedente, oriri, è ſupra dictis colligi poteſt.

§. 10. Studio præterimus ſymptomata alia: nempe deliria, convulſiones, ſudores colliquativos, pleuritides, anginas, diarrhæs & alia innumera; hæc enim per accidens tantum, vel certis etiam febrium ſpeciebus cohærent, unde etiam ſpecialiori diſcurſui reſervamus. S. D. G.